

Správy z konferencií

Medzinárodné algologické sympóziu: *Biology and Taxonomy of Green Algae V*, Smolenice, 25.–29. 6. 2007

Po päťročnej prestávke Algologická sekcia Slovenskej botanickej spoločnosti pri SAV v spolupráci s Botanickým ústavom SAV a Prírodovedeckou fakultou UK organizovala v dňoch 25.–29. júna 2007 v Kongresovom centre SAV v Smoleniciach opäť medzinárodné algologické sympóziu. V sérii sympózií venovaných problematike zelených rias, jediných svojho druhu v Európe, to bolo v poradí piate, a celkovo ôsme. Ako zvyčajne, záujem o toto podujatie v zahraničí bol spočiatku natoľko veľký, že sme sa obávali, či ubytovacia kapacita Smolenického zámku bude postačujúca. Finančné možnosti najmä mladých záujemcov z rozvojových krajín sa však ukázali aj napriek istým zľavám od organizačného výboru sympózia nad ich možnosti, a tak sa do Smolenického zámku dostavilo 63 vedcov z 19 krajín, menovite zo Slovenska (13), Česka (12), Ruska (5), Brazílie (5), Ukajiny (3), Rakúska (3), Nemecka (3), Japonska (3), po 2 účastníkoch prišli z Litvy, Maďarska, Anglicka, Fínska, Thajska a po jednom z Holandska, Francúzska, Estónska, Poľska, Srbska a Bulharska. V troch tematických blokoch zameraných na molekulárnu taxonómiu, genetiku, pôdne riasy a desmidie odznelo 32 prednášok a prezentovalo sa 29 posterov. Časť z nich sa uverejní v časopise *Biologia*.

Sympóziu otvoril predseda Slovenskej botanickej spoločnosti doc. RNDr. Igor Mistrík, CSc., ktorý pripomenul, že Valné zhromaždenie SBS dňa 26.4.2007 udelilo Holubyho pamätnú medailu SBS trom pravidelným účastníkom smolenických sympózií zo zahraničia, menovite prof. RNDr. Alene Sládečkovej, CSc. (Praha), RNDr. Oldřichovi Lhotskému (Třeboň) a dr. Antalovi Schmidtovi (Baja). Udelenie tohto najvyššieho vyznamenania SBS bolo výrazom ocenenia ich zásluh o poznanie algologickej flóry Slovenska, ako aj za dlhoročnú spoluprácu s našimi vedcami.

Druhou spoločenskou udalosťou počas sympózia bolo priateľské stretnutie predstaviteľov Veľvyslanectva Ukrajiny v SR, Slovensko-ukrajinskej spoločnosti (SUS), zástupcu Predsedníctva SAV a účastníkov sympózia z Ukrajiny vedených prof. dr. Igorom J. Kostikovom. V zastúpení mimoriadnej a splnomocnenej veľvyslankyne Ukrajiny v SR Inny Ohnivets prehovoril I. tajomník Veľvyslanectva Ukrajiny v SR Petro Petrišče, potom nasledovali príhovory predsedu SUS Michala Čorného a zástupcu Predsedníctva SAV doc. MVDr. Branislava Peťka, CSc. Diskutovalo sa najmä o dlhoročnej spolupráci Botanického ústavu SAV s Botanickým ústavom Ukrajinskej akadémie vied a Národnou univerzitou T. Ševčenka v Kyjeve. V pozdravných listoch Veľvyslankyňa Ukrajiny, ako aj predseda SUS ocenili prínos prof. F. Hindáka, DrSc. a prof. I. J. Kostikova pre rozvoj vedeckej spolupráce medzi Slovenskou republikou a Ukrajinou v oblasti botaniky, menovite algológie.

Tretia spoločenská udalosť mala oddychový aj poznávací charakter. Tradičná poldňová exkurzia viedla tentoraz do Skalice, kde predstavitelia mestskej samosprávy pripravili účastníkom mimoriadne milé privítanie spojené s „koštovkou“ známeho skalického rubínu a ochutnávky trdelníka. Prijemnú atmosféru stretnutia dotváralo vystúpenie dvojice spevákov z miestneho folklórneho súboru. Zástupca primátora Bohuslav Bartoš a vedúca oddelenia kultúry Anna Hornáčková pripomenuli starú históriu tohto kráľovského mesta a pozvali hostí na krátku prehliadku. Účastníci sympózia ocenili nielen odborne fundovanú návštevu historických pamätihodností, ale aj propagačné materiály poskytnuté v angličtine.

Aj na príklade algologickej sympózií možno dokumentovať, akú dôležitú úlohu zohrávali kongresové centrá SAV pri rozvoji medzinárodnej spolupráce. V čase rozdelenej Európy boli akísi mostami osobných kontaktov medzi vedcami z oboch politických táborov, a to najmä pre vedcov z Východu, ktorí nemali možnosť vycestovať na Západ. Významnou mierou tiež prispievali k propagácii Slovenskej akadémie vied a našej krajiny v zahraničí, o čom svedčí i skutočnosť, že na doterajších algologickej sympóziách Slovenskej botanickej spoločnosti SAV sa od roku 1978 doteraz zúčastnilo 312 vedcov z 39 štátov zo všetkých kontinentov.

FRANTIŠEK HINDÁK

IX. konferencia populačnej biológie rastlín v Nitre

V dňoch 22.–23. novembra 2007 sa v Nitre uskutočnila v poradí už deväta konferencia populačnej biológie rastlín – tradičné stretnutie populačných biológov rastlín zo Slovenska a okolitých krajín. Organizovala ju pracovná skupina populačnej biológie rastlín SBS pri SAV a Slovenská ekologická spoločnosť pri SAV (SEKOS), jej sekcia teoretickej ekológie, v spolupráci s Ústavom krajinej ekológie SAV, pobočka v Nitre, a Slovenskou poľnohospodárskou univerzitou v Nitre. Organizačne podujatie zabezpečila Katedra ekológie FEŠRR SPU v Nitre.

Tieto stretnutia sú už tradične venované aktuálnym problémom a trendom v populačnej biológii rastlín ako vednej disciplíny na Slovensku a v strednej Európe, zabezpečeniu výskumu (výskumné

projekty) a výučby a výchovy mladých vedeckých pracovníkov v tejto modernej disciplíne. Odborné príspevky sú zamerané na štruktúru, dynamiku a regulačné mechanizmy v rastlinných populáciách. Osobitný priestor je vždy venovaný prezentácii projektov a prácam študentov univerzít, najmä doktorandov. Nebolo tomu inak ani na deviatom stretnutí.

Hlavné témy tohto stretnutia boli dve: (1) Cenopopulácie rastlín, t.j. populácie rastlín vo fytoocenózach a (2) Priaznivý stav populácií vzácnych a ohrozených druhov rastlín. Na tieto dve témy nadväzovali (3) Demografický monitoring vzácnych a ohrozených druhov; (4) Expanzívne a invázne správanie sa populácií zavlečených druhov rastlín.

Príspevky boli prezentované vo forme prednášok a posterov, pričom obidve formy prezentácie sa považoval za rovnocenné. Najmä, keď k posterovým prezentáciám bola organizovaná diskusia. Zborník abstraktov všetkých príspevkov v slovenčine a angličtine dostali účastníci pri registrácii (cf. Eliáš, ed., 2007). Počas konferencie sa vystavovali rôzne publikácie (nielen SEKOS) s možnosťou zakúpenia.

Prvú tému otvoril príspevok „Konceptia cenopopulácií a jej uplatnenie v populačnej biológii a fytoocenológii“ (P. Eliáš st.), ktorý zhodnotil prínos koncepcie pre poznanie rastlinných populácií a spoločenstiev. Táto akoby zabudnutá koncepcia sa stáva aktuálnou v súvislosti s problematikou metapopulácií a funkčných skupín druhov vo fytoocenózach. Výsledky uplatnenia koncepcie pri praktickom výskume rastlín vo fytoocenóze predstavil príspevok „Cenopopulácie jarných geofytov v lesnom spoločenstve“ (P. Eliáš, L. Halada et al.). Obsahuje nové poznatky o priestorovej štruktúre cenopopulácií jarných geofytov, ktoré autori získali v r. 2007 v rámci nového projektu VEGA, zameraného na štruktúru a biodiverzitu dubovo-hrabového lesa pri Bábě po 40 rokoch (1967–2007). Na tieto príspevky nadviazali ďalšie dva „Regulačné mechanizmy v populáciách klonálnych rastlín na príklade *Allium ursinum* L.“ (Ž. Pauková) a „Konkurenční schopnost tří expanzivních druhů trav při vyšší dostupnosti dusíku“ (I. Tůma, P. Holub, K. Fiala).

Popoľudňajšie rokovanie začalo dvomi príspevkami o výskume populácií paprade v Moravskosliezskych Beskydoch od r. 2006 „Zvláštnosti populačnej biologie kapradin na príkladu papratky horské (*Athyrium alpestre*)“ (M. Fabšičová) a „Nové poznatky o populáciách kapradiny *Athyrium distentifolium*“ (I. Tůma, P. Holub, K. Fiala). Expanzívne správanie sa a veková štruktúra populácií tejto paprade v lesnom komplexe v NPR Kněhyně.

Potom sa už hovorilo o zavlečených druhov rastlín. Široko koncipovaný príspevok rakúskych autorov „Šírenie, populačná biológia a manažment ambrózie palinolistej (*Ambrosia artemisiifolia* L.) – príčiny aktuálneho rozšírenia a možnosti regulácie“ (M. Vitalos, G. Karrer) bol pozvánkou k spolupráci na medzinárodnom výskume ambrózie palinolistej. Z invadujúcich druhov sa pozornosť zamerala na *Impatiens parviflora* DC. (jedna prednáška a dva postery). Najskôr to bol príspevok „Úloha biotických činiteľov pri regulácii populácií inváznych druhov na príklade *Impatiens parviflora*“ (P. Eliáš, M. Eliašová) a potom dva príspevky o populačnej biológii druhu v lužnom lese na Dolnom Považí (A. Ábrahámová) a v prírodnej rezervácii na severovýchodnom Slovensku (D. Macková). Konečne posledný poster charakterizoval „Populácie vybraných inváznych druhov drevín na sídlisku Chrenová I v Nitre“ (M. Kaločaiová). Na záver prednáškového bloku bol zaradený príspevok „Krmoviny v ekologickom poľnohospodárstve“ (J. Vološin).

Rokovanie prvého dňa ukončili prezentácie posterov. Okrem už uvedených sa diskutovalo o ekológii opeľovania dvoch populácií druhu *Orchis morio* L. (*Orchidaceae*) na Slovensku (M. Pastirčák), o riadiacich a kompenzačných mechanizmoch v monokultúre nechtíka lekárskeho (*Calendula officinalis* L.) (A. Plačková) a o monokultúre ako ekologickom subsysteme so svojou (agro-) biodiverzitou (I. Šalamon).

Ťažiskom rokovania druhého dňa konferencie (piatok 23. november 2007) bol priaznivý stav populácií ohrozených druhov kveteny Slovenska. Problematiku uviedol svojim úvodným príspevkom P. Eliáš st. Konceptcia sa rozvíja v súvislosti s implementáciou Smernice EK o stannovištiach (Habitat Directive) do sústavy chránených území európskeho významu NATURA 2000. Vyžaduje kvantitatívne údaje z miestnych populácií, ktoré je možné získať iba demografickým monitoringom a dlhodobým populačne-biologickým výskumom. Hodnotenie stavu zachovalosti populácií anoxových druhov rastlín na Slovensku z hľadiska ich ochrany však nemalo k dispozícii potrebné kvantitatívne údaje a preto bol hodnotený pozoruhodne ako „predbežný návrh a ich hodnotenie do kategórií vypracovaný pred vlastným podrobným monitoringom jednotlivých druhov“. Napriek tomu sa autori odvážili uviesť konkrétne kvantitatívne údaje o veľkosti populácií ohrozených druhov. Táto predbežná verzia však v skutočnosti nie je ani predbežným expertným posúdením. Mala byť po prvok roku prehodnotená a následne vypracovaná definitívna verzia hodnotiacich kritérií a ich kategórií. Po úvodnej prednáške nasledovali referáty, resp. postery, ktoré boli odbornými príspevkami k riešeniu nastolenej problematiky: „Priestorová štruktúra a hustota populácií cyklámenu fatranského (*Cyclamen fatrense* Halda et Soják) v rôznych častiach areálu“ (P. Turis), „Fluktuácie počtu rastlín v populácii *Crambe tataria* v NPR Sovie vinohrady (juhozápadné Slovensko)“ (P. Eliáš ml., T. Baranec, M. Eliašová), „Populačná a reprodukčná biológia vybraných populácií tučnice alpskej (*Pinguicula alpina* L.) na Slovensku“ (M. Parvanov, T. Baranec), „Predbežné výsledky štúdia reprodukčnej biológie dvoch populácií *Amygdalus nana* na juhozápadnom Slovensku“ (K. Ivanišová, T. Baranec), „Štúdium populačnej a reprodukčnej biológie druhov rodu *Crataegus* L. v Pieninách, Spišskej Magure a Strednom Pohornádi“ (V. Klíč, T. Baranec, V. Kunštárová). Prezentované príspevky potvrdili, že je nevyhnutný demografický monitoring ohrozených druhov. Ten podrobne zhodnotil vo svojom príspevku P. Eliáš st. Pozornosť sa musí zamerať na úroveň miestnych populácií, preto aj monitoring musí mať charakter demografického monitoringu. Bez týchto údajov nie je možné posúdiť a zhodnotiť priaznivý stav populácií ohrozených druhov, ani v súčasnosti, ani v budúcnosti. S touto požiadavkou úzko súvisí „Výzva na výskum populácií ohrozených druhov“ (P. Eliáš st.), ktorá bola predmetom rokovania Valného zhromaždenia Slovenskej botanickej spoločnosti SAV v Bratislave na jar r. 2006 a bola uverejnená aj Bulletin Slov. Bot. Spoločn. v r. 2007.

Záverečná diskusia sa niesla v kritickom duchu, pričom sa diskutoval priaznivý stav populácií ohrozených druhov, spôsob jeho posúdenia, súčasný stav zabezpečenia monitoringu ohrozených druhov na Slovensku (aj štátnou ochranou prírody), jeho nedostatky, napr. nedostatočné finančné krytie, koordinácia monitorovacích aktivít a v poslednom období výlučná orientácia na anoxové druhy. Diskutujúci hľadali spôsoby ako tieto úlohy riešiť a nedostatky odstrániť. Odborný monitoring by mali zabezpečiť odborníci-špecialisti (populační biológovia, botanici) a príslušné kompetentné výskumné pracoviská s finančnou podporou štátnej inštitúcie ochrany prírody.

Všetky príspevky (prednášky i postery) budú uverejnené v publikácii „Populačná biológia rastlín IX“, ktorú vydá SEKOS v prvej polovici roka 2008.

Desiata konferencia populačnej biológie rastlín sa uskutoční v októbri 2009.

PAVOL ELIÁŠ st.

Literatúra

Eliáš, P. (ed.) 2007. Populačná biológia rastlín IX. Abstrakty a program. Nitra, 22.–23. november 2007. SEKOS a Katedra ekológie FEŠRR SPU Nitra. 40 p.